

СТАНОВИЩЕ

от

проф.д-р Пламен Веселинов Киров

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен

ДОКТОР

Област на висше образование: Социални, стопански и правни науки (3).

Професионално направление: Право (3.6)

Научна специалност: Конституционно право

Автор на дисертационния труд:

ДИАНА ВЕСЕЛИНОВА СТАМБОЛОВА,

докторант в докторантска програма „Конституционно право“ към катедра
„Правни науки“ на Юридическия факултет на Варненски свободен
университет „Черноризец Храбър“

Тема на дисертационния труд:

СЪДЪТ – ТИТУЛЯР НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ

Научен ръководител:

доц.д-р Емилия Сидерова

Със Заповед на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ съм определен за член на научно жури във връзка със защитата на Диана Веселинова Стамболова, докторант в докторантска програма „Конституционно право“ в професионално направление Право (3.6), научна специалност Конституционно право за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, като на първото заседание на Научното жури ми е възложено да изготвя становище по дисертационния труд.

В изпълнение на заповедта на Ректора и решението на Научното жури, като се ръководя от изискванията на Закона за развитието на академичния състав на Република България и Правилника за прилагането му, предлагам на вниманието на уважаемите членове на Научното жури следните свои констатации и изводи, както и мотивираното от тях заключение.

Предоставеният от Диана Веселинова Стамболова комплект от материали включва всички необходими документи. Докторантът е приложил три научни статии, свързани с темата на дисертационния труд.

Към дисертационния труд е представен автореферат, който добросъвестно отразява съдържанието на труда, научната новост на изследването и приносите на дисертационния труд. Считам, че са спазени всички изисквания относно хода на процедурата и оформянето на дисертационния труд.

Темата “Съдът – титуляр на съдебната власт” като предмет, подход и метод на изследване би била изпитание за всеки учен. Тя има своя теоретичен, правно-нормативен и практико-приложен аспект. Поначало актуална по отношение на съвременните демократични конституционни системи, темата изисква историко-правно и сравнително-правно изследване на цялостната проблематика, свързана със съдебната власт. Оформянето и развитието на идеята за разделението на властите и нейното въвеждане в конституционната практика като принцип, теоретичното ѝ осмисляне и

нормативната уредба са силно повлияни от конкретни политически процеси в отделните конституционни демокрации. Актуалността на изследването се определя от тенденцията, която постепенно се оформя в съвременния български конституционализъм всички ревизии на основния закон да се свързват с прецизиране функциите и организацията на съдебната власт, като е налице ясно очертана връзка с разделението на властите в българския конституционен модел. Изведен самостоятелно като тема и разгледан чрез приложения от докторанта подход, въпросът за мястото на съда като титуляр на съдебната власт е разработен във формата на цялостно изследване, което е рядкост в конституционноправната литература у нас. Към момента тази тема не е разработвана с приложения подход самостоятелно, макар че, като фрагмент от друга проблематика не е убягнала от сериозно научно внимание на други автори. Актуалността на изследваната тема, особено след натрупването на значителна практика от конституционните ревизии, не подлежи на съмнение, а разработването на настоящия дисертационен труд поставя сериозни конституционноправни проблеми за научна дискусия.

Диана Стамболова демонстрира високо ниво на познаване на проблематиката. Използваният в изследването емпиричен и теоретичен материал както и научната литература са обширни. Докторантът демонстрира широка осведоменост в областта на сравнителноправния анализ на института в съвременните демокрации и способност творчески да оценява обширната литература. Задълбочените познания на автора на дисертацията в областта на конституционното и сравнителното конституционно право, както и по отношение на конституционната история, дават възможност да се направи задълбочено юридическо изследване на множеството аспекти, които темата на дисертацията предполага.

Методологичният инструментариум на изследването е богат – като се започне с историко-правния и сравнителния метод и се премине към системния, структурно-функционалния и правно-догматичния метод. Това

дава възможност да се навлезе в дълбочина на темата и в същото време да се обхване цялата богата проблематика свързана с осъществяването на съдебната прерогатива при осъществяването на правозащитната функция на съвременната демократична държава.

Актуалността на изследването се определя от съществуващият системен проблем в работата на съдебната система, така както е структурирана в Конституцията и Закона за съдебната власт. Значимостта на дисертационния труд се изразява в опита да допълни някои празноти в правния анализ и учението за съдебната власт във функционален и организационен аспект. Обект на настоящата разработка е съдебната власт в България, така както е структурирана в Конституцията, в нейния организационен и функционален смисъл.

Според автора, понятието „съдебна власт“ може да бъде разгледано в широк и тесен смисъл. По-широкото понятие за съдебната власт е свързано с осъществяване на правозащитните функции. Именно този подход е избрал българският конституционен законодател. Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата. На основата на този критерий е структурирана съдебната власт, като в нея освен съдебните органи са включени прокуратурата и следствието. Авторът изтъква аргументи в посока на становището, че подобна правозащитна функция имат и останалите две власти и по-специално изпълнителната, която в това отношение си приближава до съдебната власт.

По-тесния смисъл на разбирането на съдебната власт е като функция по осъществяване на правосъдието. Правосъдие се осъществява от съдилищата и само от тях, заключава Диана Стамболова.

Акцентът в дисертационният труд е поставен върху открояването на правораздавателната (правосъдна) функция като основната съдебна функция, произтичащо от конституционния принцип за разделение на властите.

Проследено е историческото развитие на теорията за разделение на властите от идеите на Аристотел и Полибий, през приноса на Джон Лок и най-вече на Шарл Луи Де Монтескьо. Отбелязано е, че в „За духа на законите“ Монтескьо извежда идеята за необходимостта от разделение на властите като гаранция за защита на свободата - посредством тяхното взаимно възпиране (власт възпира власт). Приема се, че в държавата има три власти: законодателна власт; изпълнителна власт; съдебна власт. Основно положение в учението на Монтескьо е, че всяка една от трите власти е поверена на отделен носител (титуляр), който е независим от другите две власти. Идеята е да не се допуска прекомерна концентрация на власт у едно лице (орган). Според автора, в своята теория Монтескьо акцентира на равнопоставеността на легислативата, езекутивата и юдикативата, като всяка функция поверена на отделен орган.

Съществена част от дисертационния труд е насочена към аргументирането на спецификата на съдебната власт като най-отдалечена от политиката. Търси се отговор на въпроса защо именно само по отношение на нея независимостта е прокламирана като конституционен принцип. Съдебната власт е независима, но в същото време съдебната власт не е типичната власт в собствения смисъл на думата, според автора. Тя не разпорежда, не създават сама правила, а правораздава, установява и прогласява правото според изискванията на закона. Изпълнението на съдебните актове също не е нейна функция. Те се привеждат в изпълнение от органите на изпълнителната власт. Съдебната власт няма и не може да има собствен политически ресурс за защита, тъй като по дефиниция трябва да е дистанцирана и неутрално както към държавните институции, притежаващи истинската, автентична власт в държавата, така и към политическите партии, чрез които се формират те. В този смисъл, заключава автора, съдебната власт е най-силно уязвима откъм влияние от страна на другите две власти - законодателна и изпълнителна. Ето защо, извеждането на независимостта на

съдебната власт като конституционен принцип е гаранция за самостоятелното ѝ функциониране.

От различните функции на съда и прокуратурата изхожда разбирането на Диана Стамболова, че не е възможно да бъдат поставени еднакви условия на независимост за съда, и в същото време за прокуратурата и следствието. Оттук необосновано уеднаквено е правното положение на съдията, прокурора и следователя. При историческия преглед на събитията при приемане на Конституцията от 1991 г. се установява, че мотивите на учредителната власт за тези решения са продиктувани от идеята да бъде обезпечена независимостта на прокуратурата. За съжаление, това според докторанта подценява значението на съдебните органи.

Настоящото изследване обосновава ролята на съда като титуляр на съдебната власт, съобразно основната му функция - правораздаването. Тезата, че носителят на съдебната власт е съдът, дава основание да се направят предложения *de lege ferenda* за конституционни промени. Предлага се при уредбата на съдебната власт да се изходи от по-тесния смисъл на понятието функция по осъществяване на правосъдието. Съдебната власт е правораздавателната власт, т.е. титуляр на тази власт са съдилищата в Република България. За целта, според автора, се налага чл. 117 от Конституцията да придобие редакция в смисъл, че съдебната власт осъществява правораздаването в Република България.

За автора са необходими промени по отношение на кадровия орган на съдебната система. С оглед изключване на влиянието на прокуратурата върху независимостта на съда, се предлага самостоятелен орган, който да назначава, повишава, понижава и освобождава от длъжност съдиите - Висш съдебен съвет. Уредбата на прокуратурата няма пречка да остане в Конституцията в глава шеста „Съдебна власт“, но тя следва да се регламентира като независима система, която не е част от съдебна власт, така както е сторено с адвокатурата в момента. Прокуратурата следва да

осъществява правозащитни функции – да защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата.

В заключение -

Уважаеми членове на Научното жури,

Като имам предвид качествата на дисертационния труд, считам че той притежава безспорни достойнства, демонстрира задълбочен анализ водещ до теоретични изводи, съдържа важни приносни моменти и предложения de lege ferenda, поради което с убеждение предлагам на Научното жури да даде образователната и научна степен „Доктор“ на Диана Веселинова Стамболова.

19.04.2019 г.

Изготвил становището:

проф.д-р. Пламен Киров